FiCom ry | Janne Hälinen
5.10.2026

FiComin lausunto automaattisesta neuvonnasta julkishallinnossa (HE 106/2026 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt FiComilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 106/2026 vp). FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- **Sääntelyn tulee säilyä teknologianeutraalina.** Toimeenpanossa on vältettävä tilanteita, joissa viranomaismenettelyihin liittyvät velvoitteet johtavat tietojärjestelmiä koskeviin kansallisiin teknisiin lisävaatimuksiin tai tarpeettomasti rajoittavat markkinaehtoisten ratkaisujen hyödyntämistä.
- **Viranomaisen ja järjestelmätoimittajan vastuunjaon tulee olla selkeä.** Valiokunnan olisi perusteltua todeta mietinnössään, että tietojärjestelmän toimittaminen, kehittäminen, tekninen testaaminen tai ylläpito eivät sellaisinaan ole julkisia hallintotehtäviä. Ehdotettu sääntely ei siten myöskään ulota rikosoikeudellista virkavastuuta järjestelmätoimittajan tai sen alihankkijan henkilöstöön.
- **Laadunvarmistusta, valvontaa ja dokumentointia koskevia velvoitteita tulee soveltaa riskiperusteisesti ja oikeasuhtaisesti.** Lisäksi on tarpeen selventää ennakollisen arvioinnin ja käytön aikaisen valvonnan suhdetta järjestelmään tehtävien muutosten yhteydessä.
- **Sääntelyn toimeenpanossa tulee välttää tarpeetonta päällekkäisyyttä** erityisesti EU:n tekoälyasetuksen ja yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Yleistä

FiCom pitää kannatettavana, että viranomaisten mahdollisuuksia automatisoida neuvontaa ja hyödyntää siinä tekoälyä laajennetaan. Samalla on turvattava hyvän hallinnon, oikeusturvan, tietosuojan ja syrjimättömyyden vaatimusten toteutuminen. Myös asiakkaan oikeuksia turvaavat säännökset ovat perusteltuja: asiakkaalle on kerrottava automaattisen neuvonnan käytöstä ja tarjottava mahdollisuus tallentaa viestinvaihto sekä ottaa yhteys ihmiseen neuvonnan, ohjauksen ja opastuksen saamiseksi.

Esityksen keskeinen lähtökohta on oikea: velvoitteet kohdistuvat viranomaiseen sen ottaessa käyttöön ja käyttäessä automaattista neuvontaa, eivät neuvonnan taustalla olevaan tietojärjestelmään sinänsä. Sääntelyn tulee myös käytännössä säilyä teknologianeutraalina eikä se saa tarpeettomasti rajoittaa yksityisten palveluntarjoajien ratkaisujen hyödyntämistä julkishallinnossa.

Viranomaisen ja toimittajan vastuunjako sekä virkavastuu

Hallituksen esityksen mukaan automaattisessa neuvonnassa käytettävän tietojärjestelmän kehittämisessä ja ylläpidossa voidaan käyttää yksityistä palveluntarjoajaa. Tietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpitäminen eivät itsessään ole julkinen hallintotehtävä.

FiCom pitää tätä lähtökohtaa tärkeänä. Viranomainen vastaa automaattisesta neuvonnasta ja sille laissa asetettujen velvoitteiden täyttämisestä, mutta tämän ei tule estää teknisten tehtävien, kuten testauksen, järjestelmäkehityksen tai ylläpidon, hankkimista ulkopuolisilta toimittajilta. Järjestelmätoimittajan teknistä suoritusta koskevista vastuista voidaan sopia esimerkiksi hankintasopimuksessa.

Oikeustilan selkeyden vuoksi hallintovaliokunnan tulisi todeta mietinnössään, ettei pelkkä tietojärjestelmän toimittaminen, kehittäminen, teknisluontoinen testaaminen tai ylläpito sellaisenaan ole julkinen hallintotehtävä eikä ehdotettu sääntely sellaisenaan ulota rikosoikeudellista virkavastuuta toimittajan tai sen alihankkijan henkilöstöön.

Lisäksi hallintovaliokunnan olisi perusteltua todeta mietinnössään, että vastuu digipalvelulain 6 a ja 6 b §:ssä viranomaiselle säädettyjen velvoitteiden toteuttamisesta kuuluu viranomaiselle. Ehdotetun sääntelyn nojalla näihin velvoitteisiin liittyviä tehtäviä ei voida antaa ulkopuolisen hoidettavaksi, vaan tästä on säädettävä erikseen perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla.

Riskiperusteisuus ja järjestelmän muutokset

Laadunvarmistusta, valvontaa ja dokumentointia koskevien velvoitteiden tulee olla riskiperusteisia ja oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden laajuus tulee mitoittaa erityisesti oikeusturvaan ja syrjimättömyyteen kohdistuvien riskien, käytettävän teknologian sekä käsiteltävien tietojen ja niiden käsittelytavan perusteella siten, ettei rajattuihin ja vähäriskisiin käyttötapauksiin kohdistu tarpeettoman raskaita vaatimuksia.

Esityksen perusteluissa riskiperusteisuus on tunnistettu asianmukaisesti. FiCom pitää tärkeänä, että tämä lähtökohta ohjaa myös säännösten käytännön soveltamista ja että hallintovaliokunta korostaa sitä mietinnössään.

Ehdotetun 6 b §:n 1 momentissa säädetään ennen käyttöönottoa tehtävistä toimenpiteistä ja arvioinneista sekä 2 momentissa neuvonnan valvonnasta käytön aikana. Esityksestä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene, milloin käytössä olevaan automaattiseen neuvontaan tehtävä muutos edellyttää ennakollisten arviointien tekemistä uudelleen.

Valiokunnan tulisi selventää 1 ja 2 momentin suhdetta. Tavanomaiset muutokset, jotka eivät olennaisesti vaikuta automaattisen neuvonnan käyttötarkoitukseen, toimintaan tai aiemmin arvioituihin riskeihin, tulisi voida käsitellä osana käytön aikaista valvontaa. Jos muutos vaikuttaa näihin seikkoihin olennaisesti, myös ennakollisia arviointeja on perusteltua päivittää muutosta vastaavilta osin.

Samaa lähtökohtaa on perusteltua soveltaa myös voimaantulosäännöksessä tarkoitetun vähäisen muutoksen arviointiin. Esityksen perusteluissa tietojärjestelmän toimittajan vaihtaminen mainitaan vähäisenä muutoksena ja tietojärjestelmän vaihtaminen toiseksi muuna kuin vähäisenä muutoksena. Koska nämä tilanteet voivat käytännössä liittyä toisiinsa, valiokunnan tulisi selventää mietinnössään esimerkkien välistä rajanvetoa, jotta viranomaiset ja toimittajat voivat ennakoida, milloin käytössä olevaan automaattiseen neuvontaan tulee sovellettavaksi ehdotetut uudet säännökset.

Sääntelyn yhteensovittaminen

FiCom korostaa, että sääntelyn soveltamisessa tulee välttää tarpeetonta päällekkäisyyttä erityisesti EU:n tekoälyasetuksen ja yleisen tietosuoja-asetuksen sekä muun soveltuvan sääntelyn kanssa.

Esityksen mukaan muiden säädösten perusteella tehtyjä arviointeja ja dokumentaatiota voidaan hyödyntää ehdotettujen velvoitteiden täyttämisessä. Eri sääntelykokonaisuuksien nojalla laadittuja arviointeja ja dokumentaatiota tulee voida hyödyntää soveltuvin osin päällekkäisten velvoitteiden täyttämisessä.

Sääntelyn toimeenpanossa on lisäksi varmistettava, etteivät viranomaisen menettelyihin kohdistuvat kansalliset velvoitteet muutu julkisissa hankinnoissa tosiasiallisesti tietojärjestelmille asetettaviksi kansallisiksi teknisiksi lisävaatimuksiksi.

Valiokunnan tulisi kiinnittää mietinnössään huomiota valtiovarainministeriön päivitettävään toimeenpano-ohjeistukseen. Ohjeistuksessa tulisi käsitellä erityisesti velvoitteiden riskiperusteista ja oikeasuhtaista soveltamista, eri sääntelykokonaisuuksien mukaisten arviointien yhteensovittamista sekä viranomaisen ja järjestelmätoimittajan vastuunjakoa.

Kunnioittavasti

FiCom ry

Janne Hälinen
juristi